

Academische Werkplaatsen

Brug tussen wetenschap en praktijk

Het toepassen van wetenschappelijke kennis in de praktijk van de gezondheidszorg gaat zelden van een leien dakje. Cultuurverschillen, onbekendheid met elkaars taal en methoden en tijd- en geldgebrek zijn de belangrijkste redenen. Bovendien bestuderen onderzoekers vaak niet de problemen waar praktijkmensen tegenaan lopen. Academische Werkplaatsen, die een structurele samenwerking tussen onderzoekers en gezondheidswerkers beogen, moeten de barrières helpen slechten.

De chefkok in zijn werkplaats

Theorie en praktijk liggen in de gezondheidszorg nogal eens verder uiteen dan wenselijk, net als in andere sectoren. Er is veel wetenschappelijke kennis, vaak opgeslagen tussen de kaften van een proefschrift, die in de praktijk echter ongebruikt blijft. Belangrijke redenen voor het gebrek aan overdracht van kennis is het cultuurverschil tussen de 'denkers' en de 'doeners'. De mensen in het veld hebben meestal geen traditie in het omgaan met de resultaten van wetenschappelijk onderzoek. Bovendien ontbreekt hen dikwijls de tijd zich in de wetenschappelijke literatuur te verdiepen. De wetenschappelijk onderzoekers, aan de andere kant, laten zich vooral leiden door hun wetenschappelijke nieuwsgierigheid in plaats van de wezenlijke vragen die in het veld leven. En ze gieten hun resultaten vaak in een vorm die weinig toegankelijk is voor hen die niet behoren tot het wetenschappelijke gilde. Om die situatie te verbeteren vraagt ZonMw de onderzoekers die zij subsidieert uitdrukkelijk om een plan hoe de door hen opgedane kennis in de praktijk kan worden geïmplementeerd. De onderzoekers geven daarin aan hoe zij, of anderen, met de resultaten van hun onderzoek 'de boer op' gaan in het betreffende veld van gezondheidswerkers. Zo'n implementatietraject is een mooi idee, maar niet altijd even efficiënt. Het is immers een proces dat helemaal achteraf plaatsvindt. Voor de onderzoekers is het vaak slechts een los draadje dat nog even moet worden vastgeknoopt. Het cultuurverschil tussen onderzoek en praktijk blijft.

Hap-snap

'Het past bij de missie van ZonMw om onderzoek en praktijk dicht bij elkaar te brengen', zegt Saskia van den Toorn. Samen met programma-assistent Rosalie van der Sar, is zij als programmasecretaris verantwoordelijk voor de uitvoering van een kersvers programma van ZonMw: Academische Werkplaatsen Publieke Gezondheid 2005-2008. 'De Raad voor Gezondheidsonderzoek heeft in 2000 de academische werkplaatsen genoemd als een van de mogelijkheden om de versnipperde kennisinfrastructuur van het gezondheidsonderzoek en vooral de overdracht van kennis, te verbeteren. Veel gezondheidsonderzoek heeft een hap-snap karakter, waarbij als de onderzoeksprojecten zijn beëindigd ook de samenwerking ophoudt. De RGO vond dat er een stevige impuls nodig is opdat onderlinge samenwerking langduriger is en de overgedragen kennis in de praktijk beklijft.' Daartoe heeft ZonMw het programma Academische Werkplaatsen Publieke Gezondheid ingesteld. Voor vier jaar is in totaal veertien miljoen euro beschikbaar voor de oprichting van minimaal zeven Academische Werkplaatsen. Zo'n werkplaats kan vele vormen en gedaanten hebben, maar behelst in haar wezen een gestructureerde samenwerking tussen één of meer academische afdelingen en één of meerdere GGD-en. Doel daarvan is dat relevante problemen die de GGD in haar praktijk tegenkomt, worden vertaald in een wetenschappelijke vraagstelling. De kennis die uit het

daarop volgende onderzoek komt, moet leiden tot in de praktijk bruikbare producten. Er dient ook te worden aangegeven hoe na vier jaar van subsidie de samenwerking zal worden voortgezet. ZonMw betaalt vier jaar lang tachtig procent van de kosten van de academische werkplaats, de rest moet door de partners zelf worden bijgepast.

Evidence based

'Het idee is dat onderzoekers en werkers in de publieke gezondheidszorg gezamenlijk aan de slag gaan', zegt Van der Sar. 'Gezamenlijk de onderzoeksvragen formuleren rond de specifieke thema's waar de expertise van de GGD en de universitaire groep ligt. Het is een bundeling van krachten. Iedereen moet van het onderzoek kunnen profiteren en het doel is om het evidence based handelen binnen de GGD te vergroten. We willen dat in zo'n werkplaats onderzoek wordt gedaan en kennis op een structurele wijze wordt uitgewisseld. Op welke terreinen dat gebeurt, laten we graag over aan de onderzoekers zelf. Als die maar aansluiten bij de expertise die zij al hebben en bij relevante vragen die binnen de GGD-en leven, passend binnen de in het programma genoemde speerpunten.' Initiatieven om onderzoek en praktijk bijeen te brengen zijn er wel meer. In het medisch onderzoek is de AGIKO – de assistent geneeskundige in opleiding tot klinisch onderzoeker – inmiddels een begrip. Daarbij gaat het

om een combinatie van een opleiding tot medisch specialist met een promotieonderzoek. Ook in de huisartsgeneeskunde kennen veel universiteiten huisartsenpraktijken die fungeren als een academische werkplaats waar artsen worden opgeleid tot huisarts en ook specifiek op de huisartspraktijk gericht onderzoek wordt gedaan. Soms zijn die praktijken op het terrein van het universitair medisch centrum gelegen, soms zijn ze elders gehuisvest. Ook binnen de revalidatiegeneeskunde en de geestelijke gezondheidszorg zijn subsidieprogramma's (geweest) die uitdrukkelijk tot doel hebben om de band tussen zorg en wetenschap inniger te maken en er zijn reeds voorloperwerkplaatsen in de sociale geneeskunde, zoals in Rotterdam en Tilburg. Daar hebben universiteit en GGD-en samenwerkingsovereenkomsten gesloten teneinde de kennisinfrastructuur te verbeteren.

Cynisch kantje

'Vier jaar is vrij kort voor de inrichting van een academische werkplaats. Vandaar dat we in elk geval een samenwerkingsovereenkomst voor vijf jaar vragen en ervan uitgaan dat die wordt gecontinueerd. We kunnen niet nu al om harde garanties voor continuering vragen, maar we eisen wel een plan waarin staat beschreven welke stappen worden ondernomen om de samenwerking voort te zetten. De GGD-en staan centraal, want die staan het dichtst bij de praktijk. Het doel van het programma is een betere samenwerking tussen praktijk, beleid, onderzoek en onderwijs in de publieke gezondheid. Want die wordt algemeen als onvoldoende gevoeld.' Van den Toorn erkent dat er een cynisch kantje aan het programma Academische Werkplaatsen zit. 'We weten allemaal dat geld en tijd een belangrijke rol spelen bij de toepassing van kennis in de praktijk. Wij komen nu met een financiële impuls van vier jaar, maar de bezuinigingen bij zowel de gemeenten als de universiteiten gaan voort. Onder de Wet Maatschappelijke Ondersteuning, WMO, zullen de GGD-en het waarschijnlijk nog drukker krijgen. Dat rechtvaardigt scepsis over de continuïteit van de academische werkplaatsen en zal op sommige plaatsen mogelijk nu al problemen opleveren bij het vinden van de twintig procent eigen financiering.' Tot 8 september 2005 kunnen subsidieaanvragen worden ingediend op acht kerntaken van de GGD-en (zie oproep op pagina 21). Van gezondheidsbevordering, epidemiologie en infectieziekten tot geestelijke gezondheidszorg, medische milieukunde en rampeneeskunde. Een sterke voorkeur wordt gegeven aan het aanstellen van mensen met een dubbelfunctie binnen zowel de GGD als de academische wereld.

Maarten Evenblij

Academische Werkplaats Gezond Rotterdam-Rijnmond Dr. Jan Hendrik Richardus, twee dagen in de week in dienst van de GGD en drie dagen van het Erasmus MC:

'In onze regio bestaat al langer samenwerking tussen de GGD-en en de afdeling Maatschappelijke Gezondheidszorg, MGZ, van het Erasmus MC. Vooral rond het bestrijden van infectieziekten. Dat was op eigen initiatief. Sinds september 2004 is die samenwerking officieel en heeft deze tot doel om onderzoeksideeën bij de diverse GGD-en te genereren en die te vertalen in projecten en daarvoor ook de acquisitie en begeleiding te doen. Dat was voorheen vrijwilligerswerk, nu kunnen senioronderzoekers daar wat tijd voor vrijmaken. Bij de GGD-en lopen nu vier, vijf mensen rond die promotieonderzoek doen aan onderwerpen die belangrijk zijn voor de GGD en die zijn ingekaderd in de onderzoekslijnen van het MGZ. In principe gaat het om vraagstellingen vanuit de GGD, maar het kunnen ook meer algemene wetenschappelijke vragen zijn die beantwoord kunnen worden met door de GGD verzamelde data, zoals de Jeugdmonitor. De academische werkplaats betekent dat we dergelijke projecten een aantal jaar lang structureel kunnen uitvoeren in plaats van op ad hoc basis. Dat heeft een vliegwielf effect. Aan de gemeenten kunnen de GGD-en laten zien dat onderzoek leidt tot een verbetering van de kwaliteit van de taak van de GGD-en en de gemeentelijke politici rijp maken voor het meebetalen aan onderzoek van de GGD-en.'